

K
U
L
T
U
R
N
O
P
O
L
O
Ž
I
T
A
J
E
N
I
Č
A
S
O
P
I
S
N
I
Ž
E

GLAS

IZ SADRŽAJA:

Zemlja na granici gradi.

Ivan Gundulić, pjesnik kršćanstva.

Stalna i neprekidna vjernost hrvatskoga
naroda rimskoj Crikvi.

Bliži Istok iz blizine.

Nova hrvatska lirika. Matoš.

Čovjek, koji mrzi ulicu.

Govori Vlaho Bukovac.

Mišljenje prik ruske muzike.

Junak, ki nije motoriziran, je norac.

Jezični ogled.

PJESME:

Gundulić: Objavi, Danice, jasni zrak
objavi.

A. G. Matoš: Jesenje večer.

Pri sv. Kralju.

Gospa Marija.

1909.

S. Šulek: Četiri pjesme.

časopis

Kn

3

1957

BEČ

HRVATSKOGA AKADEMSKOGA KLUBA

ZEMLJA NA GRANICI GRADI

Martin Prikosović

Od dvanajstoga do dvadesetoga oktobra 1957. u Železnom se je održala zemaljska izložba pod geslom: Zemlja na granici gradi (Ein Grenzland baut auf). Cilj te izložbe je sigurno bio, da svomu gradišćanskomu narodu a i cijeloj Austriji pokaže svoje gospodarstvene i općedruštvene uspjehe, koje je Gradišće poslije drugoga svitskoga boja postiglo. Svima nama je poznata činjenica, da je Gradišće prije drugoga svitskoga rata u prisposobljanju s ostalim austrijskim zemljama, ča osebujno industriju nalize, bilo dosta nerazvijeno. Konkretno receno, ča nalize ostvarenje radničkih mjestov za naše gradišćanske djelače, bilo je u tom pogledu dosta čemerno. A za nas je veoma vazno, da u Gradišću imamo preduzeća, gdje mi Hrvati možemo na domaćem tlu raditi i ne tražiti svoj kruh u veliki industrijski gradi, gdje mi zaboravljamo naš materinski jezik i našu nacionalnost. Nama mora ozbiljno na srcu ležati, da ostanemo doma, da radimo na domaćem tlu, da ne bježimo iz našega rodnoga kraja i da ostanemo svoji na svomu.

Mi u Gradišću prije drugoga boja nismo imali turističkoga prometa, nedostajali su nam hoteli, naše su ceste bile loše, s jednom riječju, mi smo u svemu tomu mnogo zaostajali za ostalim austrijskim zemljama. I mi smo stoga po drugom boju imali u izgradnji zemlje veće poteškoće nego druge austrijske zemlje, pa mi sada možemo biti ponosni, da smo u gospodarstvenom pogledu uvelikom napredovali. Taj naš gospodarstveni uspjeh pokazuje nam izložba u Železnom. Naša gradišćanska sela su elektrificirana, mosti i ceste se postavljaju s uspjehom u red, u cijelom Gradišću po drugom boju gradile su se moderne škole, čuvarnice i bolnice. Naše poljodjelstvo se sve više modernizira i mehanizira.

Ali ova je izložba imala i drugi cilj, a to je, da cijeloj državi pokaže, ča je prva i druga republika Gradišću ostala dužna. U kratkom. Našemu Gradišću manjkaju mnoge institucije, koje su u drugim zemljama samo po sebi razumljive. Gradišće nima zemaljskoga suda, nima financijske zemaljske direkcije i mi još uvijek nismo imamo poštansku i telegrafsku direkciju. Ovo su samo neke od mnogih nedostatnih institucija. Mora se još napomenuti, da Gradišće od ERP-novca nije dobilo skoro ništa. Zna se, da je jedan jedini varoš na zapadu dobio više novca nego čitavo Gradišće.

Evo nekoliko riječi od zemaljskoga savjetnika Josefa Lentsch, uzetih iz njegovoga članka "Ein Grenzland baut auf", "Die Furchen" od dvanajstoga oktobra: "Najmladje austrijsko dite hoće biti dostojno Austrije, i ono želi još dostojnije i postati, ono želi graditi na novom obličanju sadašnjosti i budućnosti, ali ono ne želi da budje lošije nagradjivano, nego druga, koja su imala sretniju prošlost od nas koji već mnogo stoljeca nismo krunu graničnoga groma".

Pokazani uspjehi na ovoj izložbi predstavljaju djela Nimeca, Hrvata i Ugra. Daljni uspjehi našega Gradišća ležu u tom, da mi, sini ove zemlje, koji već dugo živimo u zajednici i dalje radimo u slogi za daljni cvat naše države.

Stjepan Šulek

U starohrvatskoj literaturi jedan od najpoznatijih pjesnika je Ivan Gundulić. Gundulić se rodio u staroj dubrovačkoj plemićkoj porodici, koja je domovini dala velik broj znamenitih ljudi, u god. 1588. u Dubrovniku.

On nije poput drugih plemićkih sinova pošao u svojoj mladosti u tuđi svijet, u Italiju, da tamo na izvorima kulture i duha steče svoje više obrazovanje, nego je sve škole završio u rodnom Dubrovniku. Književni historičari smatraju, da je Ivan Gundulić svršio sve svoje nauke u dubrovačkoj isusovačkoj školi, koja je u njegovo doba bila čuvena. Gundulićeva duboka pobožnost, koja dolazi do svoga punog izražaja u njegovim književnim ostvarenjima, plod je dakle tih nauka u isusovačkoj školi. U doba Gundulićeve mladosti djelovalo je u dubrovačkoj isusovačkoj školi nekoliko odličnih učitelja, koji su mladoga pjesnika upoznali s klasičnom starinom i s plodovima suvremene talijanske kulture. Tom školom upravljao je od g. 1590. ugledni talijanski književnik i veliki poznavalac Tassova pjesništva, Toskanac Kamilo Camilli. I Gundulić je od toga svoga učitelja, koji je umro 1615. kao počasni građanin dubrovačke republike, baštiniio naročitu ljubav za slavna Tassova pjesnička djela.

Poznato je, da je Dubrovnik bio još od prije a i u doba Gundulića glavno kulturno i trgovačko mjesto za čitavu južnu Dalmaciju do Neretve, za Bosnu i Hercegovinu, kao i za Crnu Goru i Albaniju. U samom Dubrovniku, a naročito u okolici Dubrovnika govorilo se je čistim narodnim govorom, kojega susretamo u plodovima sjajne dubrovačke književnosti. I tako je mladi Gundulić imao dosta mogućnosti da se temeljito upozna s čistim narodnim govorom.

U ono vrijeme istakli su se mnogi učitelji kao dobri poznavaoči lipote i bogatstva narodnoga jezika, pa je bez sumnje naš Gundulić i od njih mnogo naučio u upoznavanju čistoga hrvatskoga narodnoga govora. Samo da se od tih njegovih učitelja spomenu znamenitija imena: Petar Palikuća, koji je iz talijanskoga jezika prevodio na hrvatski (opis života i rada Karla Borromea), pa zatim Bartuo Kašić i Jakov Mikulja, koji su se naročito istakli prikupljanjem lipota i umjetničkih vrijednota narodnoga jezika. A najvažnije je to, ča se je u roditeljskoj kući govorilo hrvatski, gdje je mladi pjesnik već u svojoj najranijoj mladosti zavolio svoj materinski jezik i narodnu kulturu.

To sjajno poznavanje narodnoga jezika osebujno se je odrazilo u njegovim zrelim književnim ostvarenjima, u "Suzama sina razmetnoga", drami "Dubravka" i eposu "Osman".

Gundulić se u svomu relativno kratkom životu nije uvijek nalazio u povoljnim i sredjenim prilikama. Kao i ostala njegova braća, tako se je i naš Ivan morao u raznim upravnim i sudačkim službama boriti za dnevni kruh, jer on od roditelja nije baštiniio veliki imetak. Zbog pomanjkanja odraslih plemića morao se je ulaz u Veliko Vijeće sniziti od 20. na 18. godina, pa tako je Gundulić već u osamnajstoj godini stupio u Veliko Vijeće. Bio je četiri puta "advocato del proprio", a osam puta "console delle cause civili". Senator je postao u g. 1636., a dvije god. kasnije postao je članom Maloga Vijeća. Kako on nije doživio pedeset godina, pa zato nije mogao biti biran jednomjesečnim knezom dubrovačke republike. Za kneza bio je dva puta izabran u

Konovlima, koji su onda - kao i danas - bili poznati po lipoti i čistoti narodnoga govora. Osim toga naš je pjesnik u republici vršio i razne druge upravničke službe.

Iako je Gundulić živio u dosta nepovoljnim prilikama, on se je ipak već u najranijoj mladosti počeo baviti poezijom i književnim stvaranjem. Zbog snage njegovoga pjesničkoga duha samo su se rijetki s njime mogli mjeriti.

Prvo njegovo štampom izdano djelo (1621. Rim) su "Pjesni pokorne kralja Davida" i pjesan "Od veličanstva božijijeh". Po ovim djelima, u 32. životu, Gundulić je postao plodan i znamenit književnik u Dubrovniku. Prvo štampano djelo je po pisčevim ričima "zrak od svjetlosti", dok su druga njegova mladenačka djela "porod od tmine", jer su suviše svitskoga karaktera, pa ih zato pjesnik nije ni volio.

Njegov stariji dramatski rad predstavljaju "složenijska": "Galatea", "Dijana", "Armida", "Posvetilište ljuveno", "Prozerpina ugrabljena", "Čerer", "Kleopatra", "Arijadna", "Adona" i "Koralja od Šira". Gundulić je dakle u svojoj mladosti napisao deset "složenijskih" s mnozijem i bezbrojnijem pjesnima tašnjem i ispraznijem". (Gundulićevo pismo Maru Mara Bunića, 1620). Ali od ovih deset drama, nama su se sačuvala samo četiri i za te se još pouzdano ne zna, jesu li se sačuvala u onom obliku kojega je dao Gundulić ili su pak to samo fragmenti prije većih drama. Sačuvane su: "Dijana", "Arijadna", "Armida" i "Prozerpina ugrabljena". "Dijana" i "Armida" neobično su kratke. "Dijana" ima samo devedeset stihova, a "Armida" nešto više. U "Armidi" ima mnogo književnoga sjećanja na Tassa. Uopće ove drame nisu sasvim originalne, već ima mnogo književnoga sjećanja na talijanske pjesnike, kao na Ottavija Rinuccinija i Klaudija Klaudijana.

Dubrovnik u kulturnom nastojanju nije htio zaostati za Italijom i zato nije čudo, da su mnogi dubrovački kulturni radnici posegali za stranim uzorima, a napose onima iz Italije. Ljudi koji su se brinuli za dubrovačku pozornicu, odabirali su najnovije plodove iz talijanske drame.

Kako smo već spomenuli, ove četiri drame pokazuju da Gundulić u svojoj mladosti nije bio uvijek originalan pjesnik, već je uzore za svoja književna ostvarenja tražio u stranim, a napose talijanskim književnostima. No on nije ropski kopirao, već je iz odabrane gradje stvarao nešto novo, a je bilo mnogo puta lipše od samoga originala.

Djela po kojima je Ivan Gundulić postao najveći stariji južnoslavenski pjesnik, djela, koja se odlikuju dubokim i iskrenim kršćanstvom, slavljenjem slobode i slavenstva, djela, u kojima se raspravlja o općeljudskim pitanjima i filozofiji, su: pjesma s tri "plaća" "Suze sina razmetnoga", drama s radnjom u Dubrovniku "Dubrovka" i veliki epos u dvadeset pjevanja u kom se veliča borba protiv neprijatelja, slavenstvo i kršćanstvo, epos, koji je ovjekoviječio borbu slavenskih naroda protiv Turkom, "Osman".

Pjesmu "Suze sina razmetnoga" pjesnik posvećuje u svom pismu od 8. junija 1622. "prisvijetlomu gospodinu Jeru Giva Gundulica od vladaoca grada Dubrovnika, dundu svomu", t. j. stricu Jeru. U tom kratkom pismu Gundulić veliča i grad Dubrovnik, "neka naš Dubrovnik, kako sada koris prima, slavu stječe i ures nahodi u mudru svjetu, u temeljitoj pravdi", pa dalje, "u komu po višnjoj milosti naša sloboda neockvrnjena veće od tisuću godišta uzdržala se i sahranila".

"Suze sina razmetnoga" je pjesma u kojoj se zrcalu najdublji umjetnički i pjesnički momenti. U tri "plača", u Sagraženju, Spoznanju i Skrušenju, grišnik i izgubljeni sin ispovida svoje grišno spoznanje, oholo napušćanje roditeljske kuće i odlazak u svit, gdje je osiromašio materijalno, ali u njegovom se duhu već u prvom plaču pojavljuje žalosna spoznaja težine njegovoga griha. Grišnik dakle prolazi kroz tri faze razvoja do svoga konačnoga oslobodjenja, do postignuća božje milosti, kroz spoznaju Sagraženja, kroz spoznaju Spoznanja, da ima jedna viša sila, koja vlada nad svim dobrima ovoga svita, dobre nagradjuje a zle kažnjava, sila koja ne štedi ni kralja a ni siromaha, i grišnik prolazi konačno pod vidnim utjecajem božje milosti kroz stadij Skrušenja, gdje se je izgubljeni sin pokajao za sve svoje grihe i ušao u novi život. Možda neće biti suvišno, ako damo malu ilustraciju toga djela.

Plać prvi. Sagraženje.

"Vivendo luxuriose dissipavit substantiam". Luc. cap. 15.

Grozno suzim gork plač sada,
gorko plačem grozne suze
ke razmetni sin nekada
kajan z grijeha lijevat uze;
jeda i moje grijeha oplaču
suze u suzah, plač u plaču. (5)

Grišnik je prije bio "zvan, plemenit, bogat, vrijedan, slavljen, dvoren, služen, gledan", a sada nakon što je raskošnim životom upropastio sve svoje blago, on se nalazi u strašnom očaju

Ah, ja nijesam ki sam bio,
ako u meni nije mene;
jaoh, svak me je ostavio
sred pustoši sej kamene;
pače gola i kami oni
studeni me svojom goni. (85)

Konac prvoga "plača":

i ne ošta mi drugo u trudu
negli žalos i kajanje,
kad promislim cica jada
tko sam bio, tko sam sada!

Plać drugi. Spoznanje.

"Et reversus in se". Luc. 15.

Njegovo ojadjeno biće rastalo se je s jednom skalom razvitka. Grišnik pomalo ulazi u novi početak. Bog kojega je on u svomu razuzdanomu i raskošnomu životu izgubio ponovno se vraća u njega. On osjeća da nad prolazom svih zemaljskih stvari stoji Bog. Ali grišnik se bori sam sa sobom, on je u duhovnoj krizi, on se nalazi u dubokom pesimizmu, osjeća svoju vijećnu propast, nešmisao svih stvari i svoju duhovnu pustos. Ali pod konac "plača", kako ćemo još viditi, u njemu se javlja tracak nade na spasenje.

Tim pokliče: Tko me ovako
ukopa u skut pustijeh gora,
da želeći dobro svako
od glada umrem pun prikora,

čekajući mješ⁵te groba
da me proždre zvjerska utroba?(20)

Grišnik spoznaje: --

ostah kao drijavo odsječeno (135)
on vidi, da nad njime vlada,

i ma vječna noć nemila.(125)
i kuda se god sakriješ:

smrt svuda te slidom slidi.(180)

Izgubljeni sin dolazi do općeljudskih spoznaja:

Ah nije, život ljudcki drugo
neg smuceno jedno more,
neg plav jedna, ku udugo
biju vali kako gore;
i sred ovijeh netom tmina
č'o'ek se rodi, mrijet počima.(170)

Izgubljeni sin prelazi kroz fazu dubokoga pesimizma. On se više ne nada na spas svoje duše, on je propao za sve vijeke. Njegov je položaj bezizlazan, nesmislen i strašan, jer:

zli će pasti u ponore

da tu vijeke vijeka gore

osudjeni u tamnosti
bez ufanja, bez milosti.(129)

Ah, ma duša, trepti i čezni.

a u paklu nije ufanja
neg skončanje bez skončanja.(315)

Ali na koncu grišnika ipak hvata tračak nade u božju pravednost.

Ne, ne, ukaži (svešta odluka!)
da si djelo Božjih ruka!

Plać treći. Skrušenje.

"Pater, peccavi, iam non sum dignus". Luc. 15.

Pjesnik nas u trećem djelu, u Skrušenju, uvodi u onaj stupanj čovječega razvitka, gdje on nakon ča je prešao mnoge duševne i duhovne patnje, ulazi u novi život, u život s Bogom. Jer grišnik će:

da s milosti zgora dane
pristvori se i ustane.

i on će biti:
nov u srcu, čis u duši.(30)

A da bi to sve postigao, grišnik će se skrušeno pokajati za sve svoje grihe, jer on želi da se popravi i da podje novim putovima, on je odlučio da živi opet s Bogom.

I on

svlači stare sve promjene. (50)

Prava veličina djela vidi se tek onda kada se sve pročita. U njemu ima psihologije, filozofije i općeljudskih životnih problema. Jasno je, da se je duhovna slika današnjega čovjeka u mnogočemu prominila i da se slika suvremenoga izgubljenoga sina ne može uvijek usporediti s onom iz sedamnaestoga stoljeca.

Mi smo se već rodili kao siromašna dica i nismo imali imetka za raskošni i svim ovozemaljskim dobrima uživajući život. Mi dakle nismo postali "izgubljena dica" nakon raskošnoga i rasipnoga života. Naša izgubljenost, bezorijentiranost, duhovna i duševna nemoc, naše neznanje da li, uistinu vjerujemo u Boga ili u njega više ne vjerujemo, naša nestabilnost i nesigurnost, naša skepsa i naš pesimizam, dakle sve to ča nas čini "izgubljenima" uzroke treba tražiti u ovom suvremenom čovječanstvu, koje eksistira s krivim principima i s krivim i za nas neprihvatljivim ideologijama. Naša "izgubljenost", često puta duhovna praznina i pustoš i naše materijalno siromaštvo, sve je to mnogo kompliciranije u nama, nego ča je bilo u mladim ljudima prijašnjih stoljeća.

Pjesma "Suze sina razmetnoga" sastoji se od nekih 1300. osmeraca, koji se raspadaju na strofe od šest osmeraca sa srokom ababcc. Kao i ostala djela Ivana Gundulića, tako se i to djelo odlikuje bogatstvom i svježinom hrvatskoga narodnoga jezika.

Dubrovačka republika bila je jedinstvena slavenska državnica na Balkanu, koja je kroz mnogo stoljeća borba između kršćanstva i Turaka, nalazeći se negdje u sredini između ta dva svjeta s mudrom politikom i diplomacijom znala sačuvati svoju državnu nezavisnost i neutralnost sve do novoga vremena. Dubrovnik je kao najvažnija luka na zapadnoj obali Balkanskog poluotoka sa svojim unutrašnjodržavnim uređenjem, sa svojim uredbama o školstvu i općekulturnim nastojanjem bio ponosan na svojem sjajnom razvitku. Dubrovčani su cijenili svoju neutralnost, pa su tamo mogli tražiti svoje sklonište i vladari i knezovi iz drugih balkanskih država, koji su zbog raznih političkih i društvenih prilika morali napustiti svoju zemlju i biježati na tuđi teritorij. U dubrovačkoj državnoj blagajni čuvao se veliki imetak (dukati, srebro) raznih velikaša iz Srbije (Vuk Branković, Djurađ Branković, Kraljević Marko). Ali dubrovčani su najviše cijenili svoju lijepu i dragu slobodu. Ta dubrovačka višestoljetna sloboda našla je svoga pjesnika u Ivanu Gunduliću, koji ju je ovjekovječio i koja nama danas služi kao primjer da je život ljepši i uzvišeniji, ako se živi u slobodi, ako se živi u onoj državi gdje vlada pravednost i čovječnost.

Tu svetu slobodu Gundulić je opjevao u alegorijskoj pastirskoj igri u tri čina, u drami koja se prvi put prikazivala u Dubrovniku 1628. vjerojatno na dan sv. Vlaha, zaštitnika dubrovačke slobode i nezavisnosti, u drami koja se na svršetku devetnaestoga i na početku dvadesetoga stoljeća svake godine s velikim uspjehom prikazivala u hrvatskom kazalištu i koja se i u današnja vremena s velikim užitkom čita, u drami u kojoj se pjeva o slobodi kao najvećemu daru, ča ga mi ljudi dobismo od Boga i kojega ne mogu zaminiti "sva srebra, sva zlata, svi ljudski životi", u toj originalnoj pastirskoj drami "Dubravki". Sadržaj "Dubrovke" duševno je vlasništvo Ivana Gundulića. Izvor i inspiraciju podali su Gunduliću domaći ljudi, domaći običaji, pravi slavenski i naški, to mu je podao sam Dubrovnik i okolni kraji. Na prvi pogled čini nam se sadržaj drame dosta romantičan i bezbrižan, ali ako se u tu dramu više gleda, onda se odmah vidi, da stvari u tom Dubrovniku, u toj Gundulićevoj Dubravi, ne stoje uvijek kako treba, već da je sloboda i nezavisnost u velikoj opasnosti, a svemu tomu kriva je ljudska taština, podmitljivost, trka za raskošnim i bezbrižnim životom, tomu je kriva neumjernost i laž, lakomislenost, neposlušnost prema roditeljima, hižna nevjera i razne druge zablude, koje su se rodile u luksuznom i pokvarenom životu.

I tako Gundulić žapravo na jedan način kritikuje dubrovački društveni život.

Evo kratkoga sadržaja. Na dan sv. Vlaha, zaštitnika dubrovačke slobode, treba da se vjeri najljepši pastir s najljepšom pastircicom. Izbor pada na Miljenka i Dubravku. Ali sada je najjednom nastala velika pogibao, da Dubravku neće dobiti Miljenko, nego neki bogati Grdan, koji se poslužio svojim zlatom, da bi dobio Dubrovku. No ako bi se to zaista dogodilo onda više ne bi bilo pravde. Pjesnikova Dubrava, pjesnikov Dubrovnik more se toga zla osloboditi, a da bi se zaista Dubrovnik toga oslobodio, potrebna je neka viša, božanska moc, koja čto dolazi u pomoć u zadnji čas, kad se u hramu boga Lera imao Grdan vjenčati s lijepom Dubravkom. Ali bog Lero pokaže znake svoje zlovoljnosti nad tim činom i nato se sve popravi. Miljenko dobije Dubravku. A grješnici svečano obriču, da će se popraviti i napokon svi zapjevaju himnu slobodi.

O lijepa, o draga, o slatka slobodo,
dar, u kom sva blaga višnji nam Bog je do,
uzroče istini od naše sve slave,
uresu jedini od ove Dubrave,

sva srebra, sva zlata, svi ljudski životi
ne mogu biti plata tvojoj ljepoti!

I tako to djelo završava slavljenjem slobode. Svi ljudi, koji su prije grješili opet su došli k sebi i život će i dalje teći u slobodi i pravdi, kao i do sada. Za književna djela, koja završavaju tako sretno i svečano, kažemo mi danas, da nisu dobra, jer ne odgovaraju stvarnosti. Ali "Dubravka", iako završava sretno i svečano, ipak je za ondašnje društvene i političke prilike odgovarala stvarnosti u najdubljem smislu te riječi, jer Dubrovnik je unatoč svih opasnosti kako iz vana tako i iz nutra znao sačuvati svoju državnu nezavisnost i slobodu do novoga vijeka.

Veliki historijski događaji traže svoje pjesnike i književnike da ih na pjesnički način fiksiraju na papir i tako to predaju budućim pokoljenjima. Kao pjesnički simbol višestoljetne borbe slavenskih naroda protiv Turaka predstavlja zamašno Gundulićevo djelo "Osman". To je najveće Gundulićevo djelo.

Povod za pisanje togá epohalnoga djela podala je Gunduliću pobjeda poljske vojske nad Turcima g. 1621. kod Hocića i buna u Carigradu g. 1622. gdje su janjičari ubili mladoga cara Osmana. Ta dva historijska događaja dala su mnogim ljudima povoda, da su u tomu vidili brzu propast turske moći. I naš je Gundulić živio u toj nadi, pa se je dao na pisanje djela u širim i općeljudskim dimenzijama, djela u komu je opjevac slavnu pobjedu krsta nad nekrstom. U tomu se djelu slavi Slavenstvo, kršćanstvo, pravda, govori se o potrebi borbe protiv neprijatelja, pjesnik na više mjesta opisuje propast svih ovozemaljskih dobara, kraljevi postaju robovi, a robovi postaju kraljevi, nad svim dobrima ove zemlje stoji Bog. Poljska je u ono vrime bila mocna država, pa je Gundulić u njoj vidio spas svih Slavena, koji su se nalazili pod turskom vlašću. Ako povučemo paralele izmedju ondašnjega i današnjega vremena, onda vidimo žalosnu činjenicu, da se i danas Slavenstvo nalazi u velikoj opasnosti. Umjesto Turaka, danas je tu doktrinalni komunizam, koji prijeti sve veću opasnost, da se milioni i milioni slavenskoga naroda ne pretvore u obične robove. I dao Bog, da Poljaci i Hrvati medju svim slavenima, budu najozbiljniji protivnik svih onih doktrina, koje ljude pretvaraju u obične robove i mašine!

Kako već rekosmo, epos se sastoji od dvadeset pjevanja. U svakom pjevanju opisuje se poneki historijski događaj slave-nskih naroda s raznim epizodama u smjeru romantike. Poneka izmišljena lica nose karakter iz narodnih epskih pjesama. Gundulić je sigurno dobro poznao narodnu poeziju, jer se u njegovim djelima često primjećuju tragovi te poezije.

Cetrnajsto i petnajsto pjevanje nije nam se sačuvalo, pa je hrvatski poeta Ivan Mažuranić izvršno svojim pjesničkim nadahnućem dopunio taj epos, to jest on je u duhu Gundulićevog jezika ispjevao cetrnajsto i petnajsto pjevanje.

Osim napomenutih djela Gundulić je napisao još neke stvari. Knjižica pobožnoga sadržaja od 73 strofe je "Ljubovnik sramežljiv". Vidno mjesto zauzima pjesan "Visini privedroj Ferdinanda II., velikoga kneza od Toskane". S tim knezom pjesnik je bio u prijateljskoj vezi, jer je Ferdinanda isusovac Marin Gundulić, rođak našega pjesnika, podučavao u hrvatskom jeziku.

I pjesma "U smrt Marije Kalandrice" veoma je dirnuta. Tu pjesnik razmišlja o prolaznosti svega zemaljskoga.

I na koncu smijem izraziti jednu nadu? Ja se nadam, da će si u budućnosti mnogi naši hrvatski djaci iz Gradišća zeti za zadaću, da toga velikoga hrvatskoga pjesnika prikažu Evropi, a ne samo njega već i mnoge i mnoge hrvatske poete, koji po svojim stvaralačkim djelima zaslužuju, da ih cijela Evropa poznaje. Naša sveta zadaća mora se sastojati u tom, da svitu na naučni način dokazujemo, da smo mi Hrvati jedan stvaralački narod s najvišim čovječanskim vrijednostima, a ne neki manje vrijedni ljudi, kako su naš do sada mnogi držali. Radimo li u tom cilju, mi ćemo viječno živjeti!

Stjepan Šulek

Refleksije o nedeljnom zvonu

Jesenska je nedelja. I sunce, to tudje bečko sunce svitli, I zvona zvonu. U meni se je nešto prelomilo. Ja baš sada goruce želim, da sam negdje u samostanu, negdje u usamljenom i dalekom samostanu i da iz svih visokih brigova zvonu ta tajanstvena zvona. Moje je srce sad puno tjeskoba. Ja sam neizmjerne tužan, jer ovi me mistični zvoni diraju i nešto velikoga kazuju, što ja ne mogu shvatiti ni razumjeti. Ali ja osjećam, to ja uvijek osjećam, ako zvone slušam, da u ritmusu ove nebeske muzike ima nešto velikoga, tako velikoga, da čak cijeli universum te tužne zvone sluša. I onda:

Mene ritmus ove muzike
podsjeća na smrt
na veliku smrt.

Bio sam dječak
i kad su mrtvace na groblje nosili
mene nisu dirali ti mrtvaci
već mene su dirala i žalostila
samo ta zvona
ta tužna zvona
zvona života i smrti.

I sada dok ovi zvoni zvonu
sjetio sam se ovi strašnih ali utješnih riči:
"Gospodine, svitlost vječna svitila njima...."

STALNA I NEPRIKIDNA VJERNOST HRVATSKOGA NARODA RIMSKOJ CRIKVI

Endre Berlaković

Zmožna nekadašnja rimljanska država nastajala je svoj život još samo na istoku, ali su ju i ovdje u šestom stoljeću začeli napadati drugi narodi, Avari i Slaveni. Na poziv istočno-rimljanskoga cesara zdigli su se Hrvati oko 630. s gorje Viske kao mocna organizirana vojska i su udrili na Avare. Hrvati su zeli Avarom cijelu rimsku Dalmaciju i dijele Ilirika pa Panoniju i su se kao slobodan narod naselili ondje, gdje se nalazu i danas.

Préd Avari imalo je kršćanstvo u Dalmaciji svoje veliko središte u Solunu. "U petom stoljeću se je nahajalo u ovi kraja mnogo biskupij, a po dalmaćinski otoki bilo je i samostanov.. U času seljbe narodov se je kršćanstvo u Panoniji i Dalmaciji skoro zizma zničilo. Samo mali dio kršćanov se je spasio u primorske grade i brige. Kad su prestali boji, počne se raštrkano ljudstvo najzad vratati i Hrvate upoznavati s kršćanskom vjerom". (Meršić, ml. Povest Katoličanske Crikve, Beč 1935, 38).

Dolaskom Hrvatov, ki su istirali Avare, lošla su mirnija vrimena za kršćane. Vjerniki su se vratili iz primorskih gradov, gorov i otokov, iz Ravene, Rima i drugih krajin Italije. Tome Arhidijakon crta to s ovimi ričami: "I kad nastupi mir, počinju se pomalo Splicani družiti sa Slaveni, obavljati trgovačke posle, zeniti se i sklapani prijateljstva i rodbinske veze".

"Hrvati došavši u novu domovinu, vidili su, kako se jedino kršćanski svit bori za kulturu i slobodu naroda, dok ostali svit nemilo ruši ove tečevine" (Hrvatski biskupi svom Hrvatskom narodu prigodom 1300 godišnjice njegovih prvih veza sa Sv. Stolicom, Zagreb 1938, 8). I tako oni od početka nisu bili ni najmanje neprijateljski razpoloženi prema kršćanstvu i Sv. Stolici.

U ono vrime redio je Crikvu Papa Ivan IV, rodod iz Dalmacije. On pošalje opata Martina sa mnogo novcem u svoju domovinu, da otkuplja zarobljene, ki su se tada nalazili u ruka Hrvatov i da pobira relikvijske mučenikov. Papin poslanik pregazio je cijelu Dalmaciju i Istru pa je uz pobiranje relikvijev i iskupljavanje zarobljenih i propovjedao Hrvatom o pravoj vjeri, o pravoj Crikvi, o Kristusu i njegovom namjesniku u Rimu. Bez ikakovoga narodnoga otpora prizrio je Hrvatski narod navredi kršćanstvo. "To je bio početni cin, iz koga su po sebi slijedile dalekosežne posljedice... Tada se u hrvatskom narodu stalo razvijati ono štovanje sv. Petra, koja se ističe kao njegova posebna karakteristika u svakoj zgodi njegove poznije povjesti. Tada se hrvatski narod za uvijek opredijelio za onu kulturu i civilizaciju, koju je kršćanstvo Rima, pod auktoritetom i uticajem Pape, njegovalo i širilo... Tada je hrvatski narod u njegovoj lijepoj novoj domovini počeo primati katoličku vjeru". (Hrvatski biskupi svom Hrvatskom narodu prigodom 1300 godišnjice njegovih prvih veza sa Sv. Stolicom, Zagreb 1939, 11).

Jur već godine 680. ubrojio je Papa Agaton Hrvate u red onih kršćanskih narodov tadašnje Europe, u ki su djelovali njegovi suradniki biskupi. S Papom Agatom su Hrvati sklopili i ugovor, u kom su prisegli na sv. Petra, da ne cedu dalje prov. aljivati u neke druge zemlje, nego da cedu živiti u miru susjedskimi narodi, a Papa, nasljednik sv. Petra, pomolio se je Bogu, da bude Hrvatom nastran, ako kadakoč provali tudji narod u njihovu zemlju i nje oblada, a sv. Petar Kristusev namjesnik, njim izmoli dobitak.

"Sv. Petar zaštitnik Hrvatskoga naroda, Hrvatski narod odan sv. Petru, to se ponavlja u historiji Hrvatskoga naroda od stoljeća do stoljeća, sve do danas. Dogodilo se ne znam što, u prilikama bilo kojim, Hrvati ostaju čvrsto i nepokolebljivo uz nasljednike sv. Petra, u njima gledaju i od njih očekuju pomoć i spas". (Hrvatski biskupi svom Hrvatskom narodu prigodom 1300 godišnjice njegovih prvih veza sa Sv. Stolicom, Zagreb 1939, 13).

Kad je po prvo put došlo do raskola među Rimom i Bizantom, pa su se dalmatinski građi naklonili istočnoj Crikvi, Hrvati nisu prošli za njihovim primjerom, nego su ostavili svoje biskupe i su si izabrali novoga hrvatskoga biskupa sa sjedištem u Ninu; ostali su vjerni sv. Petru i Papi. Uvijek je bio Hrvatski narod odan sv. Petru, i njegovim zakonitim nasljednikom; od njegovoga pokršćenja već mu je bilo geslo, vjeran biti Bogu i sv. Petru do smrti. Pored kazali su hrvatski knezi - Domagoj, Sedeslav, Branimir i drugi - rimskom Papi njihovu i njihovoga naroda stalnu privezanost. Ivan X. je na novo odlikovao Hrvatski narod, kad je 925. krunio Tomislava za kralja, pa je Hrvate nazvao kao "najodličnije sine svete Rimske Crikve".

I bogomilstvo nije moglo zizma pomanjiti ovu odanost Hrvatskoga naroda sv. Petru, akoprem je Bogomil naučao ono, što je narod stoprv nešto prije vjerovao, nego se je pokrstio, t. j. vjeru u dobre i zle bože. Kult sv. Petra raširio se je u svi sloji naroda i vjera u sv. Petra u nebu i vezi s njegovim grobom na zemlji, bili su jako čvrsti. Tako je bio prvi benediktanski samostan u Rižinicama posvećen sv. Petru; najveći dio starih drivenih crikvica i samostanov niz obalu i po otoki Jadranskoga mora posvećeni su sv. Petru.

Štovanje sv. Petra i vjernost njegovim rimskim nasljednikom upravo je pomoglo, da su Hrvati u nadčlovičjem krviproljivanju s Turki i njihovimi sebičnimi pomagači iz zapada i juga branili kroz 200. ljet Europu od Turka. U oni štrašni bitka, kada naši pradjedi čest puta uvečer nisu znali, "što im jutro donosi, kojima je sudbina bila nalik na kaplju jutarnje rose, što će sad ishlapati na jarkom suncu". (Srkulj, Povijest Hrvata, Srba i Slovenaca, Zagreb, 99). Hrvatski narod kroz stoljeća je krvario za slobodu zapadne kulture i kršćanstva. Za ovo nadčlovičje proljivanje krvi zapad i dandanas ima hvaliti Hrvatskomu narodu, ki se je u oni mukotrpnj bitka tako izmučio, da se kroz stoljeća nije mogao zvraciti.

U onom času nastali su "ostanki ostankov slavnoga nekadašnjega hrvatskoga Kraljevstva", zaista, "predzidjem kršćanstva". Uslišena biše u ovi najteži časi Hrvatskoga naroda molitva sv. Pape Agatona, da će Bog pomoći Hrvatima, a sv. Petar, da će je peljati k pobjedi. Zaostavljena od svih stran, nastala je Hrvatska "najjači stit i beštem kršćanstva". (Antemurale Christianitatis).

Da su ipak neki dijeli Bosne prelazili na Islam, velika je historična pogriška ondašnjih mađjarskih kraljev. Kad je dio hrvatskih plemena od Cetinja do Velebita (1102) sklopio personalnu uniju hrvatskoga kraljevstva s ugarskim, drugi se dio hrvatskih peljačev nije složio s ovom pogodbom. Nato su pokušili Ugri, vojnički realizirati njihovu titulu hrvatskih kraljev nad cijeloj Hrvatskoj. Kada s ovim nisu imali nikakvoga uspjeha, optužili su Ugri bosansku Hrvatsku kod Pape, da je nje "bosanska Crikva" heretična, krivovjerska i tako su zaceli peljati s papinim blagoslovom vječne "križarske" boje proti "bosanskim krivovjercem". Stoljeća ostavljeni od Pape, ki je bio od mađjarske strani nepravo informiran, i većega dijela vlasčega naroda, potpunoma izmućeni i predani propasti, iskali su bosanski Hrvati pomoć ondje, kada im se je pružila - kod Islama.

"Stoljećima skupljena mržnja u dušama bosanskih Hrvata je svaku mjeru i granicu prešla, te oni (Hrvati) dragovoljno i u masama prelaze na Islam". (Bagašić, Bošnjaci i Hercegovci u islamskoj književnosti, Sarajevo 1912, 14). Ova nepoznavanost bosanskoga stanja peljala je faktično do toga, "da se Islam nigde u Europi, pa ni u istočnoj, nije toliko čvrsto utaborio, kao na ovom rubu evropskoga Zapada". (Murvar, Hrvatska i Hrvati, Chicago 1953, 64). Pravda se je kršćanski dio Hrvatov neprekidno borio, da dopelja svoje brate opet najzad u naručaj rimske Crikve, koj je cijeli Hrvatski narod obećao vječnu vjernost. I bili su pa ti tristo-godišnji islamsko-kršćanski boji tako gorki, da su dobili Hrvati ime prvoborca svita na kršćanskoj i na islamskoj strani.

"Budite vjerni Bogu i sv. Petru do smrti!" U smislu ove riči i poziva Pape Ivana VIII. borili su se Hrvati poganstvom Avara i Madjara, su odlučno odbili sva pokusenja grčko-istočnoga rasko-
la, su se borili kroz stoljeća proti Islamu i suprotstavili sil-
nomu rišenju lutorske i kalvinske vjere.

"Kad su dospili slapi protestantizma u Hrvatsku, ... donese hrvatski sabor slijedeći zakon: Na hrvatskom tlu je samo kato-
lička Crikva priznata kot dopušćena. ... Kad su Ugri na požons-
kom spravišću (1608) potribovali, da se mora i u Hrvatskoj dati
protestanstvu ravnopravnost, izjavu hrvatski poslaniki, da u
Hrvatskoj nije mjesta za drugu vjeru, samo za katoličku. Hrva-
tski ban Tomaš Erdödi spukne pri tom spravišću meč i reče: S
ovim mečem cemo istribiti tu kugu, ako nam stupi na vrata".
(Meršić, ml. Povest Katoličanske Crikve, Beč 1935, 83).

Mukotrpnna, ali uvijek čista i dična je prošlost Hrvatskoga
naroda. Kao u času Turka, tako i danas vlada progonstvo svete
vjere Božje u hrvatski kraji. Ali uvijek se je kazalo u hrvat-
skoj historiji, da pripadnost Hrvatov kršćanskoj vjeri i Papi
biše za toliko veća, čim jače se je tko trudio, da nje otkine
od Rima. Zato se ufamo, da ce Hrvatski narod danas na novo nastat
predzidjem kršćanstva proti bezbožnoj komunističkoj doktrini,
kačo je to on bio on čas proti polumisecu. Jur od njegova po-
kršćenja Hrvati su držali vjernost Bogu i sv. Petru. Prosimo, da
se ispuni molitva sv. Pape Agatona. Neka Bog na novo pomore Hr-
vatom, a sv. Petar neka nje pelja k pobjedi, k pobjedi njihove
svete kršćanske vjere nad komunizmom.

BLIŽI ISTOK IZ BLIZINE (Konac)

Iz putnih doživljajev p. Augustina Blazovića

Mandelbaum-ljesa - ovako zvana po nekom Židovu, ki je i-
mao u blizini te ljese svoj stan - jedini je prijelaz medju
Izraelom i Jordanijom. Od kakove ljese pravda ni traga. Naoko-
lo stoju ruševine kao na bojnom polju. Ne bi nas iznenadilo, kad
bi počele oko naš praškati kuglje. No mi smo oskrbljeni dosta
velikim kurazem, ča kaže već sam naš hodočasni put. Koliki su
nam prorokovali, da ne cemo moc prekoraknuti ljese Mandelbaum.
A evo, već stojimo pred arapskimi vojaki, ki jos ni ne gledaju
tako skuro. Jedni od njih su legioneri sa crveno-bijelim rupcem
na glavi. Ov rubac, koga su si i mnogi od nas kupili, nosi ime
"kefija". Policiisti nosu snažnu suknevu kacigu (Helm) na gla-
vi, ka je podužena preko vrata za obranu protiv žarkoće sunca.
Jezik arapskoga graničara se potrkuje prik naših imen. Jedan
krikne ime, drugi drži pasoš u ruki, a mi se moramo jedan za

drugim postaviti pred prozor na smotru. Ja sam u abecedi prvi, ki, nosi titulu doktora. To izazove kod Arapinova osebno pogašćenje. Sreća moja, da nijedan Arapin u blizini nije bolestan. Inače bih se dobio vrijeđa vraćiteljskoga posla.

Ovo "muštranje" je išlo bez svake poteškoće, dok nije stupio pred pozor farnik Jeller iz Istočnoga Tirola. On je morao sigurno još na kom grbavom tiroljskom laptu skinuti nekome strašilu za ptice slamni šešir s ogromnim obodom. Arapski graničar nije hotio vjerovati, da se more pod ovim obodom nalaziti svećenik. Ali naši peljači su brzo odstranili i ovaj šalni incident.

Dok su se svi hodočasnici predstavili graničarom, donesli su arapski nosači naše kofare iz neutralne zone, kamo su je sklali židovski autobusi. Ja sam pri tom odmah sklopio prijateljstvo s našim duhovnim peljačem kroz Jordaniju, s ocem Konstnasom, franjevcem, rođenim u Strassburgu. Najveć smo ga spitkovali za politički položaj, ki je bio prije nekoliko dana vrlo žaljiv. Ali vjernost vojske i znatna financijska pomoć iz Amerike spasila je mladoga kralja Hussein-a, koga fotografijom su nakicene ulice, a još i naši autobusi.

Ovi autobusi su za mnogo siromašiji, nego li su bili židovski. Stakleni su im prozori dijelom razbiti. Na težnju hodočasnika dobili smo drugi dan od vrlo uljudnoga putničkoga ureda druge autobuse. No i ovi nisu bili za mnogo bolji. Ali k tomu se moramo priviknuti, da smo sada u ubogoj državi. Oko Jeruzalema se gradi i u Jordaniji, ali za mnogo manje nego u Izraelu. Viditi je krasnih vila u malom broju, jer sloj bogatih ljudi je tanak, a biguncev ima Jordanija siliju. Kolikokrat ćemo još sastati izbjegličke logore!

Vozimo se okolo uz zidine staroga grada Jeruzalema među varošem i Uljevim brigom. Ceste su u cijeloj državi izvrsne. Najvećim dijelom su je zgradili još Englezi. Od južne strane krenemo u varoš. Vrijeđa moramo ostaviti autobuse, ki ne mogu skroz po uski ulica staroga grada.

Grad Jeruzalem je najveći vjerski doživljaj svakoga hodočasnika u Svetoj Zemlji. Ali ovaj članak se hoće baviti samo s političkim doživljajem ovoga puta. (Jeruzalem kao vjerski doživljaj opisan je u Kalendaru 1958.) Ipak se mora naglasiti i na ovom mjestu, da je Jeruzalem svetište ne samo za kršćane i Židove, nego i za Arape. Njihova tradicija veli, da je ovdje ostavio Mohamed ovaj svijet. Za Mekom je Jeruzalem najveće hodočasno mjesto Islama. Odatle žestoka borba Arapova i Židovova za ovaj grad.

Stari grad ima ~~da~~ na sjever od crkvenoga dvora mušlimanski četvrt, na jug od njega židovski četvrt (ali sada su Židovi potpuno istirani iz staroga grada, ni k zidini oplakivanja im nije dozvoljeno pristupiti. Oko Golgote je kršćanski četvrt, a na južnozapadnu stran armenijski četvrt. Ipak ovaj varoš nosi najveć arapski karakter. Uske, grbave, nečiste ulice, po nji buka trgovceva, tiranje visoko natovarenih magarceva, mušlava dječica, ka držu umažene ruke za baksis, siloviti trgovci bižu za čovikom lamjući engleske, francuske, talijanske i nimske riči. K tomu dojde još duha različnih egzotičnih jiliševa. Pri tom mora čovik brižno paziti, da ne zabluđi.

Franjevci povidaju, da je prije vladala još veća nečistoća po ulica Jeruzalema. Nešto se je dalo ipak dostignuti u zadnji 50 ljeti.

Jeruzalem stoji i danas još na frontu, i ako danas rijetko-krat dojde do striljanja. Iz krova franjevske samostana sam mogao viditi na jednu stran stražu Jordanije, na drugu stran za rastriljenimi prozori hospicija Asumptionistov židovske stražare. Vrt franjevceva leži u neutralnoj zoni, zato ni sami franjevci ne smiju stupiti u vrt. Na krovu samostana bio je s nami i jedan zvanični fotograf, ki bi bio rado fotografirao. Ali p. Konstans ga je brizno molio, da to na nijedan način ne pokuša, jer u tom trenutku, kad se zabliska fotografična lijeća, odmah znadu početi striljati stražari.

Kako opasno je fotografirati u Jeruzalemu, to sam skusio na svojoj koži jednoga dana jutro. Išli smo oko 6 ura jutro nekoliko duhovnika i svitski hodočasnici iskati stazu, po kojoj je išao Jezus iz dvorane Zadnje Večere u Getsemanski vrt. Staza je većinom zarušena, ali jedan mali dio smo još našli. Potom su se drugi svećenici vratili, da služe sv. mašu. Ja sam već ranije odslužio sv. mašu na Kalvariji. Sada sam hotio pokušati benediktinske sestre na Uljevom brigu. Ali prije sam se još postavio na cestu, ka pelja u Betaniju i odanle sam gledao dosta dugo prema novomu Šionu, kade stoji dvorana Zadnje Večere. Hotio sam još jednoč fotografirati to sveto mjesto, ko leži ravno na granici med Izraelom i Jordanijom. Ali bilo je oblačno i zato je bio jedan ili drugi dio grada uvijek u sinju. Zato nisam fotografirao. Kad dojdem doli k Getsemanskomu vrtu i kanim krenuti na Uljev brig, zastavi me jedan redar i pita, zač sam fotografirao. S mojim dosta slabim engleskim znanjem pokušim mu razložiti, da nisam fotografirao. Još ne dojdem jako k sebi, jur sidim u nekoj auti, ka se uprav mimo vozi. Sa strahom mislim nato, ča će se sad godati. Ne bojim se za se, još ni za fotoaparat ne. Ali za film mi je, na kom sam imao jur toliko lipih snimkov. Vrijeda smo na granici med Jordanijom i UNO-enklavom. Onda me pelja policist u strazarsku sobu. Dva policisti još spavaju na tlu sobe. A moj redar počne me islušavati. Na žalost nimam putovnice. Ona je kod peljačtva hodočašca. Ali konačno najdem moje autopokazanje i s tim se legitimiram. Lamajući jezik Britanije razložim, kako sam dospio u Jeruzalem, kade stanujem, u kakovom društvu se nalazim. Policist si načinja bilješke arapskim pismom, ča ja ne znam citati. Zatim telefonira simo, telefonira tamo. A ja počnem gorljivo moliti. Pravoda ne za se, nego za moj film. Redar dalje spitkuje, kada ćemo se voziti dalje i kamo se još vozimo. Konačno mi vrati moje pokazanje, veli po englesku: "I am sorry" - "Žao mi je" - i otpusti me na moje najveće veselje. A ja trčim srican sa spasenim filmom najzad u Casa Nova na naš kvatir, kade se drugi hodočasnici već sakupljaju na izlet u crikveni dvor.

Od moga prijatelja kapelana Melzer doznam: on je imao isto vrijeme za mnogo ugodniji doživljaj. Išao je doli k zviranjku Gihon, jedinomu zviranjku Jeruzalema. Onda sastane dvi snažne mlade Arapkinje. Pita, da li je smi fotografirati. One sramežljivo odgovoru, ovdje ne, ali ako ide s njimi u njihov stan, onda čedu mu se postaviti pred aparat. A on ne bud lijen ide s njimi. Najprije pitaju oca, smiju li doprimiti u stan gosta. On dopusti i moj prijatelj sidi s njim i njegovim sinom neko vrijeme po tursku na tlo, zatim dobene dozvolu, da fotografira kcere.

No još opasnije je pokušati fotografirati koga starjega

Arapina. Koran naime prepovida načinjati slike od živih stvari. A toga se oštro držu stari mušlimani. U blizini Kalvarije pokušio je jedan Nimac oc naše grupe fotografirati staroga Arapina s karakterističnim nabranim licem. Na mali je ostalo, da prijatelji starca nisu stukli Nimca. Sreća njegova biše, da nas je sprohadjao stalno jedan vrlo uljudan redar, ki je bio osebno k našoj hodočasničkoj grupi zadiljen. Ov je kako-tako umirio larmajuće mušlimane. Ali zagrozio nam se je, da ovakov slučaj more u pogibelj staviti cio naš hodočasni put.

Inače samo ta činjenica kaže na politički zaoštren položaj, da je od osmi na večer do jutra peti ur prepovidano stupiti na ulicu. Duhovniki, ki idu pred 5 ura jutro služiti sv. misu, dostanu pratnju stražarov.

Zadnji večer začuli smo veliko striljanje. Ali samo zbog neke mušlimanske svečanosti su striljali rakete u različni boja. Ova igra s raketami nam je najbolje svidočila, kako miran mora biti položaj u Jeruzalemu, premda su novine u domovini tako pisale, kao da bi mi sidili u Jeruzalemu na lagvu, ki je nabit s pukšenim prahom. Bilo je malo hodočasnika u Jeruzalemu. Mi smo bili prva veća grupa ovo ljeto. Zato su se strašnim gladom bacili na nas svi trgovci Jeruzalema. Ali to je bilo još sve ništa prema onomu, ča smo doživili u Egiptu. I patrijarka Jeruzalema, i Custos Svete Zemlje nas je primio na audijenciji. Obadva su jako pohvalili našu hrabrenost, da smo se ufali dojtj prem vrlo žakljivoga položaja.

Jednu subotu zvečera, bolje rečeno pod noć, vozili smo se mi duhovniki u Betlehem, da onde služimo noći sv. maše. Ne more se voziti po staroj cesti, ka pelja preko Izraela. Arapi su morali graditi novu cestu, ka gori-dolj plazni po nagli brigi Judeje. Naš taksi-šofer zna samo pet sest riči engleski. S timi nekolikimi ričami nam kaže cijelim putem. Onde su mrazni Židovi. Iz njegovoga tvrdoga arapskoga guta glusi uvijek ista rič: "Jewish... Jewish..." To oduravanje laglje razumimo, kad se vozimo mimo izbjegličkoga logora, u kom vlada potresljivo uboštvu. 900.000 Arapinov je proteklo iz Izraela. Ovi se sa-državaju najvećim dijelom na tlu Jordanije. I uz Betlehem se nalazi jedan ovakov logor. A vidili smo ih još mnogo.

U Betlehemu smo doživili prvi put ča neugodnoga od istočne Crikve. Rayno Betlehem je ono mjesto, kade su franjevci zaman pokušili čuvati pravu latincev i s proljivanjem mučeničke krvi. Sveta špilja Kristuševoga rodjenja i krasna bazilika nad njom bila je u ruka latinske Crikve. Ali u 18. vijeku skinuli su ju silovito istočni kršćani iz ruk franjevcev. No latinski napis na srebrnoj zvijezdi, s kom je zazlamenovano mjesto rodjenja, kaže i danas, da je ovo sveto mjesto pripadalo prije latinskoj Crikvi. Da nas imadu katoličani samo on dio špilje, kade se nalazu svete jaslice. Uz krasnu baziliku iz 4. vijeka stoji danas katoličanska crikva sv. Katarine. Iz ove crikve moru pojti katoličani kroz baziliku u svetu špilju. Nugalj bazilike, koga ovim putem presiču, pripadje Armenijcem. Oni ljubomorno zazlamenuju ov dio sa cilimi. Pred nekoliko ljeti počeli su ove cilime sve proštranije prostirati. Konačno su zastrli s njimi i put katoličanov, ki pelja od crikve sv. Katarine u svetu špilju. Zaman su bili svi protesti katoličanov. Armenijci su ima zabranjivali prolaz. Konačno neku noć sakristan franjevcev zgrabi škare i odriže dotični dio cilima. Od onda je opet mir. I mi smo imali od strani Armenij-

cev neugodnosti. Znali su, da imamo mi odmah za njimi sv. mašu u Svetoj špilji. Ravno zato su nadovezali k njihovoj božjoj službi još par dugih litanij. A s tim su vrlo na probu postavili strpljenost naših starjih gosposv, ke su se hotile pričestiti, a zeludac je potribovac već objed, kad smo na red došli.

Nedilju otpodne smo se vozili u Emaus. Put se kreće na rubu granice. Zato je cesta na već mjesti pregrađjena s beton-stupi. Naši autobusi se moru jedva skroz otpružati međ beton-stupi. Isto doživimo i na putu k zdencu Jakova u Samariju. Putem hitim slatkarije ubogoj dicit nekoga velikoga izbjegličkoga logora.

Zanimljiv doživljaj je pohod kod Samaritancev, kih stanuje oko 200 u blizini Nablous-a, glavnoga grada Samarije. Ponosno nam kažu u svojoj sinagogi glasoviti stari samaritanski rukopis pet knjig Mojzeša. Oni kažu, da je rukopis napisao Aron s perom Mojzeša. Mi znamo, da se je rukopis napisao u 2. ili 3. stoljecu po Kristusu. Samaritanci su - tako nam kaže peljačstvo - osobito vjesti tati. Zato nas opomenu, da se ne rastrkamo meda nje. Mo i ovako su stalno potribovali bakšiš od nas. Na koncu su bili još i jadoviti. Stoprv potom doznamo, da su je Arapi, ki su nas pratili, razdražili. Samaritanci se naime držu za jedino prave Izraelce. A Arapi nimadu mnogo simpatije danas prema Izraelcem.

Putem najzad najdemo cestu na jednom mjestu zagrađjenu sa željeznom ogradom, premda ne vidimo železničke pruge. Razjasnu nam, da je u blizini letilišće, i kad dolazi ili odlazi zrakoplav, onda se zatvori cesta. Kako srični su bili oni dva nimski franjevci, ki su mogli još ostati u Jeruzalemu, jer su se vozili zrakoplavom najzad. Mi smo se morali lučiti od Jeruzalema i vratiti se po drugom putu, daleko daleko naokolo k morju. U Izrael već nismo smili najzad. Zato smo se vozili kroz Siriju i Libanon u Beirut.

Putem smo pohodili Mrtvo morje, Jeriko, prenoćili smo u Amanu i u Damaskusu. Mrtvo morje smo našli vrlo burno. To je rijetka iznimka u tom najdubljem jarku zemlje, kade navadno vlada zimi i ljeti vrućina i sparnost od kih 40 stupnjov. Mnogi se još ni ufali nisu u morje, na kom se drugda more mirno ležati i novine citati. Ki smo se kupali, imali smo skrbi, da nam otrovno slana voda ne dospene u oči. Jur sam bio vrlo daleko od obale, kad mi je nekoliko kapljic dospilo u oči. U slijedećem hipcu nisam već ništa vidio, dokle si nisam dobro oprao oči u slatkoj vodi, ka se prodaje na abrovi za drage noyce. Ali još navečer su bili moji oči krvavi. Isto tako je išlo i drugim. Po svojem skustvu morem dobro razumiti, da je odmah mrtva svaka riba, ka dospene iz Jordana u Mrtvo morje.

Putem u Jeriko sastanemo velike teretne aute, ke vozu banane, prvu urodju ovoga ljeta. Stoprv je maj, ali prva žetva je jur mimo. Samo nekoliko kilometarov gole pustine leži med Jeruzalemom i Jerikom, vindar je klimatična razlika zvanaredno velika. U varošu Jeriko raste svaka tropična rastlina. Uz tropičnu klimu zahvalit se more Jeriko najveć zviranjku Elizeja za čudnovitu rodovitost. Kod zviranjka se napajaju kamilje, po putu od zviranjka idu žene u istočnoj opravi s velikimi vrci na glavi. Isti kip je mogao gledati patrijarka Jakov pred već tisuc ljeti. U blizini zviranjka stojimo kod iskopanja, ko kaže, da je Jeriko najstariji poznati varoš cijelo-

loga svišta. Ravno prik stoji u svojoj fantastičnoj goloti brig skušavanja. Golijih i naglijih skal još nisam vidio u mojem životu. Kao uboga gnjazdo lastavic se stiska na obronku briga samostan istočnih redovnikov.

Nedaleko od Jeriko varoša, koga su gradili kršćani u 6. stoljeću, zdiže se danas najnoviji Jeriko: uboge kolibice i šatori arapskih izbjeglic. Na svakom putu u Jordaniji sastanemo ovo potresljivo uboštvo. I ovi bigunci na činu ništa drugo, samo čekaju na on dan, kad se budu mogli vratiti u svoj prvašnji dom. Mnogi još nosi kod sebe ključ prvašnjega stana. A možda je stan već zdavno porusen.

Ako me je ča u Svetoj Zemlji razočaralo, onda je bio to Jordan. Ne čudim se, da se Sirac Aman nije hotio kupati u toj od kaljuža mutnoj vodi, premda mu je prorok Elizej samo pod uvjetom kupanja obećao, da će se očistiti od gube. Lije-no se kreće mutna voda u sada dosta uskom koritu. Ali u zimi zna biti desetkrat tako širok. Ublatimo se, kad pokusimo naše floše napuniti s vodom rijeke.

Putnički ured je določio, da ne ćemo prenoćevati u gradu Jeriko, nego da ćemo nastaviti naš put još danas do Amana, glavnoga varoša Jordanije. Vozimo se uz neku rijeku gori med brige Transjordanije. Uz put cvate cijela šuma oleandrov. P. Sauermann, stručnjak u razlaganju Svetoga Pisma, misli, da roža od Jeriko varoša ništa drugo nije neg oleander.

Večer je kad dojdemo u Aman, u moderni varoš na sredini pustine. Ovdje zaista ništa ne manjka, ča sliši k modernomu varošu. Izvršno se cutimo, kad posidamo u meke foteje u hali elegantnoga hotela Philadelphia. Ondješnji gosti, u glavnom, američanski pineznjaki, su manje oduševljeni od naše čbuće, ka je puna jordanskoga blata. Jordanski putnički ured se luči od nas finom večerom. Sam šef ureda nas je sprohodio do Amana. Gospodar hotela Philadelphia je njegov bratić. Zahvalno se lučimo od njega drugi dan. Zaista si je zeo truda, da nam spuni svaku mogucu želju. Vidit je, da su i Arapini dobri trgovci. Konačno peljaju bečanski franjevci svako ljeto hodočasnike u Jeruzalem. Zato se uljudnost na duglje vrime i dobro splati.

I u Amanu smo našli potpun mir. Do 10 bi bili smili hodit po ulica varoša. Ali bili smo previše umorni od dugoga puta. Uzato je padala kao gusta rosa kiša. S tim zaista nismo računali usred pustine. Ali tako izgleda, da je ne samo u staroj Evropi poludilo vrime.

Drugi dan nas je čekao najteži prijelaz i kontrola od ke smo se najveć bojali. Sirija je već onda bila više-manje u neprijateljstvu s Jordanijom. Sricno smo prekoraknuli granicu. Ali Sirci cedu nam ostati u pameti zbog mnogih nerazumnih kontrolov na cesti kao najsumnjiviji i najneuljudniji ljudi cijeloga Istoka. O velegrađu Damaskusu s njegovimi krasnimi bazari, kade je i danas najčarobnija i najobljubljenija valuta američanski dolar. Do danas mi je žao, da si nisam kupio u kom bazaru lip istočni cilim. Naše gospe su skoro poludile za jeftinim brokatom. Krasan je bio varoš u noćnom rasvićenju. Reklamami u arapskom pismu načinu iz ulic fantastične istočne sanje. - Drugi dan smo se vozili dalje kroz Libanon, koga punim pravom zovu Švicarskom bližega Istoka. U Beirutu smo završili naš put kroz bliži Istok. Seli smo na talijanski brod Esperia, ki nas je peljao kroz Egipat u Italiju. Dalo bi se zanimljivoga pisati i o Egiptu, ali o tom pri koj drugoj pri-
liki.

NOVA HRVATSKA LIRIKA

Matoš Antun Gustav

Rodjen je 1873. u Tovarniku (Slavonija), a umro je u Zagrebu 1914. A. G. Matoš bio je čovjek koji je svoju dušu i svoje srce sav svoj neopislivo snažni književni i kritičarski talent darovao svom narodu, Hrvatskoj Naciji. I kritičarski talen- Živeći kao emigrant po razni evropski država i književno djelujući na svršetku devetnajstoga i na početku dvadesetoga stoljeca, on je suvremenoj hrvatskoj kulturi od svih suvremni- koy najviše doprinio njenom daljnjem razvitku. On je u svoji ostri i nemilosrdni kritika kritikovao cjelokupni hrvatski kulturni i politički život. Zato ga mnogi nisu ni voljeli, ali kasnije se je pokazalo, da je on skoro u svemu imao pravo. On je bio književni i socijalno-politički kritik evropskoga stila. Pisao je kritike gotovo preko svih hrvatskih i srpskih književnika i pjesnika. S pravom je Matoš poslije Kranjčevića najznačajnija hrvatska književna ličnost. Od umjetnika je prije svega tražio formu i stil. Da bi mladjim pjesnikom pokazao, kako se ima pisati poezija, on je već u kasniji godi- na počeo pisati pjesme i tako je stvorio nekoliko pjesam, koje se ubrajaju među najljepse stvari, ča su napisane na hrvatskom jeziku. Ko je već jednom bio u Hrvatskoj zemlji, taj je sigurno primjetio onaj specifični hrvatski pejisaž, onaj pravi hrvatski pejisaž, koga se osim u Hrvatskoj nigdje na svitu ne nalazi. I eto, Matoš je taj pejisaž oblikovao u pjesmi

Jesenje veče

Olovne i teške snove snivaju
 Oblaci nad tamnim gorskim stranama;
 Monotone sjene rijekom plivaju,
 Žutom rijekom među golim granama.

Iz mokrih njiva magle skrivaju
 Kućice i toranj; sunce u ranama
 Mre i motri kako mrke bivaju
 Vrbe crneci se crnim vranama.

Sve je mračno, hladno; u prvom sutonu
 Tek se slute ceste, dok ne utonu
 U daljine slijepe ljudskih nemira.

Samo gordi jablan lisjem suhijem
 Šapce o životu mrakom gluhijem,
 Kao da je samac usred svemira.

Svoj rodoljubni duh, svoju ljubav za svoj dom i sve ča je naše, Matoš je pokazao u pjesmama "Pri sv. Kralju" i "Gospa Marija". (Stjepan Š).

Pri sv. Kralju

Prozor Stjepanovog Doma
 Priča gotski san.
 Modri tamjan i aroma
 Puni sveti stan.

Stanac kamen, hrabri Toma
 Erded, Bakač ban,
 Heroj sisačkoga sloma
 Sja ko onaj dan.

U katedralu, kad su teške noći,
 Na banov grob zna neka žena doći.
 S teškim križem cijele jedne nacije,
 A kip joj veli: Majko, audiant reges:
 Regnum regno non praescribit leges,
 I dok je srca, bit će i Kroacije!

Gospa Marija

Ima jedna mala gospa Marija,
 Što sve mi draža biva što je starija,

Jer ona me je prvog trudno rodila,
 Za ručicu me slabu prva vodila.

Prva me na ovom svijetu vodila,
 Prva se za mene Bogu molila,

Kupala me suzom, Bog joj platio,
 Andjeo joj suzom suzu vratio;

Dojila me mlijekom svoje ljubavi,
 Učila me ovaj jezik ubavi,

S kojim ću i onda slatko tepati,
 Kada ću za plotom možda krepati.

Samo tebe volim, draga nacijo,
 Samo tebe služim, oj Kroacijo,

Što si duša, jezik, majka, a ne znamen,
 Za te živim, samo za te, amen!

1909.

Na vješalima. Suha kao prut.
 Na uzničkome zidu. Zidu srama.
 Pod njome crna zločinačka jama,
 Ubijstvo mjesto, tamno kao blud.

Ja vidjeh negdje ladanjski taj skut,
 Jer takvo lice ima moja mama,
 A slične oči neka krasna dama:
 Na lijepo mjesto zaveo me put!

I mjesto nje u kobnu rupu skoćih
 I krvavim se njenim znojem smoćih
 Moj drski obraz kao suzama.

Jer Hrvatsku mi moju objesiše,
 Ko lopova, dok njeno ime briše,
 Za volju ne znam kome, žbir u uzama.

ČOVJEK KOJI MRZI ULICU

Simon S.Kob

Pred tri mjeseci izišao je na ulicu u večernjem sumraku neki čudan čovjek. Mi danas svakako ne bismo znali, da je on bio čudan čovjek i da je još uvijek čudan, da nam te večeri na ulici to djelom nije dokazao. Vi ćete možda biti malo žalosni, ako vam sad izdam, što je on te večeri na ulici želio postići. Želio se riješiti duhovne muke, kojoj je kriva gradska automobilska buka, ta buka, koja mu više ni spavati neda. Želio je sam sebi dokazati, da on više ne može podnašati ovaj moderni život. I on na svaki način mora izvršiti ono što je naumio, jer on mrzi simptome svoje bolesti. On se mora osloboditi tragi e. Neka vidi cijeli svijet, da ovaj moderni, mehanizirani i supercivilizirani život ubija njegov duh i privatnu slobodu.

On je najme te proljetne večeri glavom htio udariti u svu moć ove zemlje: u tehniku i civilizaciju, u sve što danas pokreće čovječanstvo. Da li bi to bilo moguće?

Usamljeni, izmučeni, gladni kao pas, nesretni i bijedni pustinjak u pustoj strašnoj pustinji umišlja si, da njegov spas zavisi samo od čovjeka, od isto tako glasnog i nemirnog čovjeka. Riječ koja gospodari nebom i zemljom kod njega je umrla.

Čovjek tridesetih godina, u zelenoj športskoj košulji, najednom je stao pred jednim taksijem. I sada se je dogodila stvar, koja se još nikada dogodila nije. Jer čovjek je na sred ulice među mnoštvom svijeta u nekoj metafizičkoj ekstazi, s pjesničkim akcentom divlje uzviknuo:

Ja od svega srca mrzim automobile!

Ja mrzim svu tehniku i civilizaciju!

Ovo je bio prvi dio te žalosne drame. Smožni čovjek sada se je kao mahnit bacio na auto. On će ga uništiti! On ga mora uništiti, jer se inače nikome na ovome svijetu neće osvetiti. On mora taj auto uništiti, jer simptomi njegovih nemira dopeljali su ga do vrhunca duševne i duhovne nemoci. Već je polupao sve prozore i bio je na dohvatu unutarnjega uređaja motora, kad se najednom kao u teškom i mukotrpnom snovidjenju trenu i primjeti gradski svijet, koji se počeo oko njega okupljati i radoznalo promatrati njegovu nihilističku rabotu. Svijet je u prvom momentu mislio da se radi o teškom ludjaku i zato se u prvom času niko nije usudio da pristupi blize i da toga razbijača, lopova i ludjaka, zgrabi za šiju (grivu) i odvede na policiju. Već se je okupilo oko stotine ljudi. Ljudi svih mogućih profesija. Tu je bilo i polujakih. I policajci dolaze.

Ali prije nego se kani dobrovoljno predati u ruke policajcima, on mora ovome svijetu, ovoj gradskoj masi reći pravu istinu. On će reci sve što mu je na srcu, jer se on više neće da ubraja u skupinu "homo sapiens."

"Što gledaš tako začudjeno, ti neodgojena i prokleta, besmislena i tupna masa! Kad ćete se već jednom opametiti! Hoćete li ikada doći k sebi i vidjeti da ste glupi! Jadnici!"

I sada se je čovjek dobrovoljno predao u ruke gradskoj policiji. Nije pružio ni najmanjega otpora. On ne želi sada dokazivati policiji, da se je on tim postupkom htio osvetiti simptomima njegove duhovne nemoci, jer ga policajci, kako si je on mislio, ne bi ništa razumjeli. Policajci su tu zato da se brine za opći red, a za duhovne strasti oni nemaju razumjevanja.

Drugoga dana donjele su sve velegradske novine senzacionalne vijesti. Franz Werner, čuveni pjesnik, eseist i kazališni kritičar evropskoga formata, zbunio je te i te večeri u toliko i toliko sati u toj i toj ulici opći red. Jedne su novine zahtjevale da se pjesnika najstrože kazni, jer da je to bio neodgovorni čin jednoga suvišnoga čovjeka. Druge novine su se potajno ismijavale o postupku čuvenoga pjesnika i naglašavale su, da te njegove slabosti nije potrebno tako ozbiljno shvatiti. Te iste novine donjele su prijedlog, da pjesnika psiholozi pregledaju, jer da se možda radi o nervnim smetnjama. Ali neke novine donjele su ipak ozbiljne komentare povodom ovoga nesretnoga slučaja. Ovaj slučaj bio je uzrok, da su se kasnije povele i javne diskusije kulturnih radnika o problemu gradske buke i kako se osloboditi te buke i ponovno živjeti u miru. Današnje čovječanstvo nalazi se pred jednim ogromnim problemom.

Beč 14-15 sept.

TRI PJESME

Stjepan Šulek

1

Ja dišem mirisom lijepih ruža
koje rastu na opasnim stazama,
ali i mirisom vjetra,
koji se ne zaustavlja na dlanovima
čovječe ruke.
I ja dišem snagom mora,
koje ne poznaje svoj bijes i svoj mir.

2

Moje su misli razbacane boje
suncanog poslepodneva.
Moje su misli oblaci koji pokrivaju sunce,
vjetar koji ne poznaje granica,
i moje su misli zvijezde koje se gase.
Ali i zvijezde koje se opet radjaju.

3

Na nebu je nestao crni oblak,
a sa njime i jedan čovječi krik
na zemlji.
Pšenica raste slobodno
u smijehu nebeske vedrine
i smijehu vjetra,
koji se nikada nije plakao.

U posljednjem broju "Glasa" donesli smo u kratkom izvatku život i djela najslavnijega hrvatskoga slikara Vlaha Bukovca. Čitajući njegovu knjigu "Moj život", napisanu u Pragu 1918., a izdanu u Zagrebu u nakladi "Književnog juga", toliko smo se zagrijali veličinom njegove ličnosti, dubinom njegovoga umjetničkoga shvaćanja i zarkim rodoljubljem, da ne bi htjeli uskratiti našoj djackoj mladini neka značajna očitovanja ovoga divnoga a nad sve istinitoga životopisa. (I.H).

Prava umjetnost i prava škola. Barbari.

U pariškoj akademiji sam brzo svladao nauku o antiki, pa su me poslije šest mjeseci dali u drugu školu. Tamo sam crtao po prirodi. A iza godine dana moj učitelj Cabanel mi izričito reče, da pokušam u boja (farba). On nije znao, što sam u sve to vrime sarao u samom Parizu.

U odjelu "Antika" pariške akademije sakupljeni su svi sadreni (iz gipsa) odlijevi (Abgüsse) grčkih i rimskih kipov. Ove prekrasne uspomene grčke i rimske plastične umjetnosti, moraju da začudu i zadivu svakoga prijatelja umjetnosti. Kao što se u glazbi razni glasovi stapaju u jednu jedinu harmoniju: tako je u grčkom kiparstvu izražen sklad raznih oblika ljudskoga tijela. To su valjda postigli grčki majstori opažanjem i prispeđivanjem modelov, pa su tako usavršavali i u sklad stavljali razne udove (kotrige) ljudskoga tijela. S toga, kad god sam gledao likove-figure antike, mogao sam reci: Ovo je bio visok ili mali čovik. - Eto, u tom je zakon proporcije. Učiti antiku isto je što i najti tajnu plastične lipote. Proniknuti u harmoniju i u proporcije ljudskoga tijela, kao i u prosti velečanstveni zakon linije: to znači shvatiti grčku umjetnost - a i svu umjetnost.

Tim nije rečeno, da zanemarimo prirodu. Nek kad nam je priroda disharmonična, neka nam antika bude vodilicom (peljačicom). U tom slučaju neka umjetnik od već modelov izabere prave proporcije i složi ih u jednu cjelinu. Jer ni u prirodi nije sve dostojno, da se ovjekovječi. - Kompozicija je sve. Zlo je, da se sve više zanemaruje učenje antike. I tim kao da hoće sadašnji učitelji, da sačuvaju individualnost djaka. Ali posao im ne valja, jer na taj način uzgajaju se nova pokoljenja bez ikakvog ukusa i znanja. Bez tradicije nima ni razvitka i tako sve već niču neka čudovišta, ka su okrstili raznim imeni. Većina modernih mladih slikarov odmetnula se u "kubište", "ekspresioniste" i "orfeiste". Poniziše lipotu, pogrdiše prirodu i samovoljom uništiše svaku pa i najmanju kliču umjetnosti, kao nekoč barbari, ki upostošiše prosvicenu Grčku. U Parizu je to barem u moje vrijeme drugače bilo. Antika je bila temelj, na kom su gradili najveći galski umjetnici. U školi naš je bilo sto i pet djakov, a prostorijski remalena za toliko mnoštvo. Razdiliše nas u dvi pole i tako smo s radom, što se tiče živih modelov, došli na red svakog drugog tjedna. Tko je htio mjesto da praznikuje, mogao je, da se skloni u Antiku. Tamo sam ja redovito svaki drugi tjedan išao i u boja izradjivao stare kipe. Malo da mi je ki djak bio drugom u tom poslu.

Iz toga proizlazi, da je mladost svuda ista. Za njih je živi model (osobito ženski) od veće zabave. Što se mene tiče, rajje sam slikao muškarce, jer samo on, ki dobro poznaje muško tijelo, shvaća i vidi pravu lipotu ženskoga (gološa) tijela.

Razumije se bolje i u anatomiju, jer su mišice kod žen puno već obavite oblinom, nego li u muškarca. I tako uporedivši jedno s drugim, pravi umjetnik postigne traženu i nikad dosta opjevanu harmoniju. To je potpuni sklad oblikov i linijov.

Posjeta biskupu Strossmayeru

Kad sam g. 1893. (38 ljet star) boravio sa svojom ženom u Dalmaciji, odlučio sam, da ću na povratku u Pariz krenuti u Djakovo, da se lično upoznam i da pozdravim našega velikoga biskupa Strossmayera.

Na putu kroz Zagreb bio sam u društvu mnogih odličnih ljudi. A slavni naš predsjednik akademije i historik Rački uputio nas, kako ćemo k biskupu, i kad smo odlazili, svi su se našli na kolođvoru, da nam s pozdravi i cvijećem zbogom dadu.

Srično smo prispili u Djakovo. Tamošnja katedrala, ku je postavio Strossmayer, učinila je na nas neopisiv utisak. Šteta, da onako krasna i bogata crkva ne resi (kiti) kakovu prijestolnicu. Pričati o velikanu našem, biskupu Strossmayeru, bila bi s moje strani velika preuzetnost. Gledati i slušati njega bilo mi je za oko i za sluh velebnije i zanimljivije, nego li sve katedrale svita. Tko nije uživao njegov fini, duhoviti, grandseignerski razgovor, njegovo milo, domace bice, njegovu neiscrplivu učenost, a nada sve njegovu božansku naravnost, taj ne može da pojmi (popade), da se je takov človičji fenomen rodio u nas!

Bilo nam je, kao da smo stigli pod očinski krov. Dug je bio naš boravak u Djakovu i tako mi se pružila zgoda, da zamolim biskupa, da bi ga naslikao. Ali biskup ni da čuje o tom, no na koncu nagovorila ga je njegova necakinja, gospodja pl. Adrowsky, ka je u to doba s muzem generalom pl. Adrowsky bila njegov gost. Ona je odmah uredila stvar i za tri tjedne bio je portret biskupa gotov.

Biskup i njegovi duhovniki bili su neobično zadovoljni s mojim djelom. Svi su mi čestitali, a biskup sam turnuo mi u ruku zatvorenu kuvertu s novci. Ja ni da čujem o novcu, ali Strossmayer da se nekako oduži meni za portret, naručio je kod mene jednu (drugu) sliku za 2000 forintov. Da što ću naslikati, zato neka se posavjetujem s prijateljem Račkim. On da će pak tu sliku darovati zagrebačkoj galeriji. (Ta slika je kašnje postala i bila je on glasoviti "Gundulićev san", sada u Strossmayerovoj galeriji).

Svaki dan smo objedvali i večerali s biskupom. Biskup je obično držao zdravice na goste i to po redu prema stalizu i dostojanstvu. Uživao sam u bogatsvu i zvučnosti njegovih riči. Zaista, bio je rodjen govornik.

Prije našega odlaska biskup nas otpeljao u svoje vinograde. Njegovomu imanju ni kraja ni konca, a po njem rastrkane kuće. Seljaki dočekaše biskupa i da mu iskažu svoje veselje, zgrabili se i počeli kolo igrat (plesat), pa smo ja i moja žena plesali s njimi. Bilo je vrlo veselo.

Uoci našega odlaska poveo nas u stolnu crkvu-katedralu i potanko nam sve protumačio. Prošli smo i pod zemlju, gdje je podzemno druga katedrala. Ondje je glavni oltar na istom mjestu kao i u gornjoj crkvi, a pod oltarskim stolom je zdubeni grob u kamenu. Biskup nam reče, da ta grob čeka na njegove smrtne ostanke. - I on je danas zakopan u onoj istoj grobnici.

Rastali smo se s biskupom, ki nas blagoslovi i mi odosmo, put Zagreba, srični da smo doživili tako velike dane s najvećim muzem našega roda!

MIŠLJENJE PRIK RUSKE MUZIKE

Albrecht Szucsich

Prije svega ja hoću poštovanomu štitelju naznaniti, da ja u sljedeći redi kanim opisivati samo one utiske, koje sam ja prik ruske muzike u toku mojega zapažanja dobio. I tako ja hoću opisati čisto subjektivne utiske, a ne ono ča se kaže u podučavanju muzike ili ča stoji u knjiga.

Zašto razlikujemo mi u muzici narodna ili rasična gledišta? Slikovna narav nije u svakoj pokrajini i u svakom narodu ista. Svaki narod ima svoje posebne zvucne boje, kao i svoje vlastite pjesme. Možemo reći, da svaki narod ima svoje osobne okolnosti, svoje osobno nutrašnje kretanje i svoje pravice. Zbog toga glasi muzika svakoga naroda, velikoga ili maloga svejedno, prema rasičnim dispozicijama različno.

Huber Parry ovako veli prik ruske muzike:

"Ona se je naravno silila k probudjenomu duhu velikoga muzičkoga občinstva i to kroz svoju burnu i izvornu čut govora, po svojoj orgiji tuge i žalosti, po svojim sjajni boja, u svom barbarskom ritmusu i po svojoj velikoj predanosti k fizičkomu gibanju".

S ovimi je malimi ričami prik ruske muzike jako čuda rečeno. Ruska muzika stoji zvanredno sama s njevi sposobnosti (Fähigkeit) na ovom svitu. Ona duh ljudstva uvijek živo zanima kroz snagu svojega izraza, kroz svoju brutalnu moc i jezgrovitosti izraza.

Muzički krugi na zapadu metaju ruskoj muzici više puta prijekor (Vorwurf), da je ona stvorena po nekoj šemi, da je prazna i jednostruka u svojoj konstrukciji i da često prevladavaju tehničke nevjestine. Ali upravo to je ono ča nije istina, jer ruska je muzika tipični primjer zato, da je ona lijepa zbog blistanja u boja i u glasu, zbog zarenja zivota, a ne zbog tehničke izgradnje u harmoniziranju i kontrapunktu, i td.

Ruska muzika pokazuje naročitu ljubav za svijetle boje orcheštera u čemu ima mnogo radosti i veselja. Za rusku muziku naročito je važna podražljivost glasa. Ona je veoma malo inspirirana erotičnom ili psihologicnom analizom. U njoj nima mnogo subjektivnih momentov. Jer u ruskoj se muzici najviše veliča animalni život i fizička moc.

Veoma je zanimljivo, ča o ruskoj muzičkoj kritici koju Rusi vodu, kaže čuveni ruski muzičar Rimsky Korsakov: on kaže da se vecinom samo pojedini dijeli od komada do komada kritiziraju. Na pr. "Prvi četiri taktuši su dobri, a drugi osamnajst su bezvrijedni, i td.

Duhovna stran ruske muzike sastoji se u tom, da se njezine ideje vuku iz kraja na kraj, simo i tamo, nje promatramo i gledamo od svih mogućih stran, te ideje stoje pred fantastičnim pozadinama, ali ruski kompozitori ove ideje nikada ne razvijaju do kraja.

Ona je razvijena samo u bojama i melodijama. Jedan veliki dio sveukupnoga ruskoga muzičkoga stvaranja zauzimaju elementi iz narodne pjesme. Doduse, još je uvijek Rusima teško, narodne pjesme harmonizirati u novo umjetničko djelo i tako sve to dovesti do jedne integracije ruske klasične muzike. Ali baš je to ono ča odlučuje, da je ona po svojim boja tako jedinstvena i karakteristična. Ruski muzičari narodne pjesme izgradu u novo umjetničko djelo jako grubo i elementarno.

Ruski glazbenik Dargomirsky veli: "Volio bih, da tonovi točno prenašaju riči". Ali nije samo narodna muzika mjerodavna za rusku muziku, nego i razni faktori Ruske zemlje i ruskoga načina života. Ono ljudstvo, koje živi u toj dalekoj, širokoj i prostranoj zemlji, to rusko ljudstvo nosi u sebi neku tajanstvenu bol. Ova bol čini se srednjeevropskomu čovjeku kao neka vrst neutješnosti i sjete (Trostlosigkeit u. Schwermut), a od čega se čovjek ne može nikada osloboditi. To je taj takozvani duševni mentalitet Slavena. To je ta njihova karakteristična osebina. Oni nigdar ne mogu zaboraviti jednu bol koju su tokom života stekli ili pak drugomu prouzrokovali i oni, Rusi, tu svoju umišljenu bol nose kroz cijeli svoj život. Ali ova sjeta i neutješnost, koja se primjećuje kod ruske muzike ne govori da u toj muzici nema istinskoga i velikoga života, već naprotiv, tko istinsko razumi bit muzike, shvaća, da je ta muzika puna najdubljega života i da ne poriče smisao i vrijednost ljudskoga života.

Kratko rečeno: u ruskoj muzici mogu se vrlo jasno doživiti najfiniji osjećaji i najteže dramatične situacije.

"Muzika je unutar svih umjetnosti najčovječanskija, najopćenitija". (Jean Paul).

Ivan Gundulić

OBJAVI, DANICE, JASNI ZRAK OBJAVI

Objavi, Danice, jasni zrak objavi,
čuj tihe vjetrove u ovoj Dubravi;

pršat su počeli po lisju zelenu
zovuci dan bijeli i zoru rumenu.

O zvijezdo, najdraži od neba uresu,
ukaz' se, ukazi! Raskoše tve gdje su?

Žudjena Danice, objav'se, objavi!
I zvižeri i ptice, svaki te glas slavi,

sve te oči gledaju i sva srca hlepe,
da nas svijeh obsjaju svjetlosti tve lepe,

da nam prije svane dan, blagi dan svečani
i žudjen i čekani u ovoj svojoj strani.

Objavi, Danice, jasni zrak objavi,
čuj tihe vjetrove u ovoj Dubravi;

pršat su počeli po lisju zelenu
zovuci dan bijeli i zoru rumenu.

JUN-K KI NIJE MOTORIZIRAN JE NORAC!

(Novenka)

Nij potribno, da čitate naslov još jedan put, jer ste dobro razumili. Ne vjerujete li to, no onda se nek vozite jednu subotu ili more bit i petak s večera po železnici iz Beča u jedno naše hrvatsko selo.

Na klupi u vagonu sidu četiri junaki, na krilu imaju jedan kovčeg, ki nadomešćiva stol. Jedan izmed njih mi sa karte i je razdilja. Sada si nek zamite knjige u ruke i trešite se da izgledate kao da ništa ne bi videli ni čuli. No ja vam hoću povidati ča sam ovako puno zanimljivoga čula.

"Sad sparam na prvu ratu za moped. Misliš da je to lipo po nogometasnoj igri kot norac bižat, da za dobe na željeznicu dopiš. Pak najlipše je kako one stare tete bižu prik ceste, kad se onako sa sedamdeset kilometra (možda je rekao manje ili već, oprostite mi, ako sam zaboravila točan broj) s velikim rompotanjem voziš. Voljek dobeneš respekta."

Ovi dičaki radu u velikom broju, kot zidari ili drivedjelci u Beču. Oni su tovaruši Mate Klikovića iz Klimpuha ili Uzlopa. Ali Mate ne radi u Beču, već je ostao u svom selu. Jedinu motor komu je Mate gospodar, je traktor s kojim se on vozi po lapti. No pak mislite, da je Mate bedak, da ostane u selu kad ima i on dvi zdrave ruke s kimi on radi za tri druge? Rado bi bila pitala ča mislu, ali nisam se hotila uvaditi da je poslušam i razumim. No ja sam imala sriču, jedan je rekao: "No človik ta Mate nij zdrav. Djela od pandiljka do subote kasno navečer. Nima place ko mi. Pak kad dojde domom mora još kmit pak kidat, nastrit i td. No ča, još nedilju nima mira, kad i onda blugo ruje od glada." ni

Ali sad zdignom glavu i nek veliko gledam. "Mensch auf deutsch gsogt, meni se Mate vidi!" Mući Čumpi, ti koniš bit svenek zvanaredan. "No Coto" mu odgovori on takozvan Čumpi, "bi znam ti isao za slugu k njim zbog njihove Marice? Čuda ti ne bi znala teta Kate platit kad sve wrime to boju sama s nje dicom gospodari, kako žena sama zna."

"Ča bi rekli kad bi imao Mate još prije moped neg Coto!" Ovako se javi on tretu ki je do sada samo sutio. "Ne moguće" zakriknuli su tri glasi. "Vindar je tako, kad je teta Kate jur kupila Mati moped. Kako da ja to znam? Pak je se selo puno toga! Vrlo joj zamiraju te druge seljakinje, da je norija neg su mladi. A znate ča je za odgovor dala?" "Ja ne kanim da naš tate svenek stoji za drugimi i da ga za bedaka držu, ako on doma marljivo djela. Pak si ga je zaslužio."

Mislim si: "Pravo, teta Kate". Kako ona zna dobro za psihologičn potribovanje mladih ljudi.

Želim Mati mnogo veselja. I mislim da će on razmjeran biti u vožnji, da će moć obledati okušavanje sa svojim mopedom na cesti. Možda neće biti najdivlji vozac na cesti! Ali teta Kate si ipak nije zaslužila, da joj se drugi rugaju: "Vidite, kad su stari noriji neg mladi. Sad leži ta mladi človik potren i utučen u bolnici!"

Po Maretiću i.h.

cijena. Germanizam je reći: pod svaku cijenu (um jeden Preis).
Hrvat kaže: na svaki način.

cjedilo. Kad Nijemac veli: jemanden im Stiche lassen, onda Hrvat
to izrazi: ostaviti koga na cjedilu (cidilu).

cvast, (Blüte), bolje je: cvat ili cvatnja. Na n. r.: cvat črišanj.

čar (Zauber) je ženskoga roda, dakle genitiv: čari, ne čara.
caroban, čarobnjak nisu pravilne riječi, bolje: čarovan pak čara-
lac, čarovnjak.

časopis je češka riječ, po njemačkom Zeitschrift. Zgodnija bi bila
za naš jezik riječ: ročnik, t. j. spis, ki izlazi u kraci ili duži
roki.

čekati koga ili ča (što), bolje je nego: čekati na koga ili na
ča (što).

Česka i češki nije dobro, nego Češka i češki.

četvrt, Viertel, nije muškoga nego ženskoga roda; dakle: prva
četvrt, druga četvrt. Germanizam je: četvrt na sedam, tricetvrt
na osam. Bolje bi se reklo po hrvatsku: šest i četvrt, sedam
i tri četvrti.

čija, kad je relativna zamjenica, može se protezati samo na ri-
ječ muškoga roda, koje stoje u singularu (jednini) i znače čovjeka.
Na pr.: on učenik, čija je ova knjiga, ali: u čijom je torbi...
Ne valja dakle pisati: to je ona žena, čija kći je bolesna, nego:
žena, čija kći...

čim pred komparativom, na pr: čim prije, čim više - nije dobro.
Triba reći: ča (što) prije, ča (što) više.

činbenik, faktor, nije zgodna riječ, bolje: činilac, činitelj.

činiti, u smislu wohltun je germanizam, na pr, topla voda mi dobro
činí; treba reći: prija mi, ili po našu: godi mi, dobri mi.

činiti se, scheinen, nije dobro slagati s instrumentalom, na pr.:
činilo mu se smišnim, nego: činilo mu se smišno.

čist u komparativu je čistiji, ne čišći. Ja imam čistije rublje
neg ti.

čisto u značenju: sasvim, potpuno, more se podnešti. Dakle nije
krivo pisati: on je postao čisto drugi čovjek, čisto se poselja-
čio.

članica more se reći za ženskoga kotruga društva.

čuditi se. Germanizam je, kad se veli: to me čudi (es wundert mich),
Hrvat kaže: tomu se čudim.

čuvati stelju je takaj germanizam (das Bett hüten). Po našu:
ležati u stelji (postelji, krevetu).

ča, mi volimo: ča do Beča je prošao, ča do Božića je čekao. A more
se upotrebljavati i za čak: pošao je ča (čak) i ravnatelj.
čudoredan, čudorednost, ove riječi su rdjave (nedobre), a skovali su
ih naši stari pisci. Mjesto njih bolje bi bilo upotrebljavati
švicarske riječi: moral, moralnost. (Dobre hrv. riječi su: putan, putnost).

da. Ne valja reći: jedva da sam živ ostao, ili: svakako da su i oni
to čuli, nego bez da: jedva sam živ ostao, svakako su i oni to čuli.
ar da, (jer da). Moreno pisati ovako: on danas ne ide u školu, ar (jer)
da je bolestan, ali i ovako: jer je tobože bolestan, ili: ar je, veli,
bolestan. - Nije pogriška, ako pišemo: htio sam da vam ovo kazem; no
običnije je ovo reći s infinitivom: htio sam vam ovo kazati. Jer

ne smijemo infinitiv sasvim zatrti u književnom jeziku.
daleko, ne valja reći: daleko bogatiji, daleko veći, jer to je
 germanizam (weit reicher, weit grösser), nego: mnogo bogatiji,
 veći. -

dalje. Nije dobro: bez daljega (ohne weiteres), nego: bez otezanja,
 odmah, ni pet ni šest.

današnjica more se podnijeti, isto tako i riči: sadašnjica, sutra-
 snjica.

dati si truda, dati si skrbi - to su germanizmi. Po hrvatsku
 velimo: potruditi se, skrbiti se. - Krivo činimo hrv. jeziku i
 onda, kad velimo: u danom času, u dani okolnosti. Nego treba reći:
 u određenom času, u ovi ili oni okolnosti.

dići. Dobro je: dići (dignuti) tužbu, žalbu. Nije dobro: dići (dizati)
 sjednicu, nego: dovršiti, završiti. Nije dobro ni: dići, dizati nov-
 ce na pr. iz štedionice, bolje je: izvaditi, dobiti, uzeti.

diliti: ja ne dilim vaše mišljenje - je po nimškom izrazu: ich
 teile ihre Meinung nicht. Bolje je: ja ne mislim kao vi.

dio. Većim dijelom su to ljudi bogati. Bolje je reći: većinom su
 to ljudi bogati.

divot: na pr. divotno izdanje (Prachtausgabe) jedne knjige.

ditinski (djetinski), ditinjski, pak: ditinstvo i ditinjstvo -
 obadvoje je dobro.

doba, rič, ka se ne sklanja. Dakle: u to doba. Kad mi velimo: u toj
 dobi ili: došla je za te prava doba (dob), to je provincijalizam-
 pokrajinski izraz, ali kod nas već udomaćen.

dobar stati (gut stehen) komu ne valja. Bolje je: jamčiti.

dobrobit je po češku, Hrvat bolje veli: blagostanje.

doći k sebi, zu sich kommen, treba izbigavati. Bolje: osvistiti
 (osvijestiti) se.

dolaziti, doći je germanizam u rečenici: kako ja dolazim (dojdem)
 do toga, da moram dva put platit? Dobro: kako to, da ja moram...

dopadati se je nemo po nimškom gefallen, ali je već zakorenjena
 rič.

dopitati, zuerkennen, bolje je: dosuditi.

doslovno, doslovan je ruski odnosno češki. Po našu: od riči do
 riči.

dozvola, dozvoliti opet je ruski. Hrvatski velimo: dopušćenje,
 dopustiti.

doživotna na pr. uza- pišu Česi. Smislu bi bolje odgovaralo:
 dosmrtna uza.

društven, gesellig, dobra je rič.

držati govor, predavanje, je po nim. Rede halten. Bolje: govoriti,
 predavati.

dušobrižnik je nimški Seelsorger: bolje: duhovnik, duhovni pastir.

Nastavit ćemo.

PROGRAM HRVATSKOGA AKADEMSKOGA KLUBA DO NOVE GODINE!

24. X. Predavanje iz hrvatske umjetnosti (Šulek).

Pripreme za uvježbavanje jedne drame.

21. XI. Predviđeno predavanje o ujedinjenju Evrope
 (nadamo se da će to predavanje držati Nationalrat
 Tončić)

21. XI. Šari večer. Želimo da nas i naši prijatelji iz Gradišća
 posjetu.

5. XII. Slayljenje Mikulinja.

12. XII. Božićna svečanost. Srdačno molimo naše članove, da budu
 na sastanki uvijek redoviti. Uprava kluba.

NAŠIM POŠTOVANIM ŠTITELJEM!

Godišnja Skupština HKD-a u Velikom Borištofu postavila je pred sve nas, a naročito pred mladu generaciju ogromnu zadaću za budućnost. Samo u kratkom. U hrvatskom čoviku pojačano širiti i probudjivati nacionalnu svijest. Njegovati, širiti i dalje razvijati hrvatski karakter i nacionalno dobro. Probuditi maloga hrvatskoga čovika iz pasivnosti i stvoriti ga sposobnim, da misli i djeluje u duhu svoje nacionalnosti. Ovu svetu dužnost budjenja nacionalne svijesti moraju na sebe preuzeti hrvatski intelektualci. I eto, naš skromni list mora da djeluje u tom pravcu. Zato sve naše ljude iz Gradišća, kim leži na srcu dalje procvanje našega nacionalnoga života, molimo, da nam svojim savjetima i novčanim prinosi još više pomognu, kako bi mi mogli raditi što uspješnije i korisnije za našu stvar. Mi smo do sada izdali dva broje "Glasa". Ovo je treći broj. A do konca godine želimo izdati još jedan broj. Nas najviše veseli, da je "Glas" u Gradišću s oduševljenjem primljen i priznat.

Ali mi se ne smijemo zaustavljati na jednoj točki, već moramo naprijed našem cilju. Svaki naš broj mora da bude snažniji i zreliji. I mi pozivamo naše štitelje, da i dalje s nami idu i da nas ne zaboravu sa svojim savjetima i opomenama. Jer naša će stvar napredovati samo onda uspješno, ako nas ima mnogo, ako smo svi okupljeni oko jednoga programa, jednoga cilja, i ako smo svi složni.

Jedan naš zemljak nam piše: "Izlazenjem "Glasa" ćemo i mi neki ljudi na selu imati i bar duhovnu vezu sa našom visokoškolskom omladinom, čitat ćemo i o njezinom radu i gojiti nadu, da neće materijalizam današnje dobe sve naše intelektualce oboriti, da se neće svaki pogubiti u velegradu, da će se jedan ili drugi moć kroz Vaš zajednički rad spasiti i očuvati našem narodu. Gleđa narod na Vas, - našu učnu mladinu - on od nje i nešto očekuje. Narod treba više nego prije školovanih radnika, borca i idealista, manje visokoučnih gospodina ili učnih kavalira, kojima je narod i selo tuđe. Ostanite složni i svijesni si svoje odgovornosti prema narodu!....

Ne zgubite idealizma, ako ne bude išlo uvijek sve po Vašoj želji, ako ne bude mogao plamen Vašega rada svakoga ogrijati.

Želim puno uspjeha i primite izraz mojega povjerenja u Vaš rad".

Najsrdajčnija hvala piscu ovih redov, da je s tako lijepim i toplim riječima dao priznanje našem početničkomu radu. Mi smo dobili više pisam priznanja, ali ovo, su riječi, koje su nas najviše dirnule i podale nam još veći elan za daljni rad.

Dragi naši štitelji i pretplatnici, mi Vas toplo molimo, pomognite nam u našem radu! Dragi povjerenici, razdijelite i ovaj broj među čitalačku publiku! Pisite nam i dalje! Savjetujte nas i kritikujte nas!

Sa srdačnim pozdravom

Martin Prikosović

BUDIMO DOSTOJNI!

Budimo šini dostojni Tebe rode
 ča si nam život dao!

Razorimo našu slabost i neslogu
 ča nam život ubija!

Budimo ognjeni
 neka u nama gori viječni plamen života!

Budimo dostojni sini Tvoji
 naš rode hrvatski!

S. Šulek

Pošta se šalje na naslov: Martin Prikosović, Beč 16.
Paletzgasse 17/2/3.
 Pretplata se šalje u "Österreichische Länderbank A.G."
 "Wien, PS-Kto. 6.447. Kroat. Akademikerklub. Kto. 705369.

Vlasnik i izdavatelj: Hrvatski akademski klub, Beč IV.
 Karolinengasse 14.-
 Uredniki: Martin Prikosović i Stjepan Šulek.

Mišljenje pisca ne mora se slagati s mišljenjem urednika.

Pojedini broj iznosi 4 šilinge, a godišnja pretplata 15. šil.